

FOAIA ILUSTRATĂ

În Monarchie: $\frac{1}{4}$ an fl. 1.50; 1 an fl. 6
În România: $\frac{1}{4}$ an lei 5.—; 1 an lei 20

Apare în fiecare Duminică

Redacțiunea și Administrațiunea:
Strada Măcelarilor Nr. 21

Anul I

Sibiu, 29 Decembrie 1891 (10 Ianuarie 1892)

Nr. 52

Basm.

Sorbit-a noaptea svonul tot
Și liniște-a rămas.
Ci din tăcerea adâncă aud
Al peptului meu glas.

Și 'mi povestesc glasul blând
Un basm încetinel,
De-o noapte 'ntreagă neadormit
Mă leagă tot cu el.

Ah, basmul sfânt cui e străin?
E basmul de iubit —
Mereu 'și 'l spune inima
Și tot n'are sfârșit?

George Murnu.

În vis. . . .

Domnișoarei Maria de A. . . . viei.

În visurile mele
Adesea te ivesci;
Cu ochii plini de milă
Lung, galeș mă privești.

De mine te apropii
Pe brațul meu te pui
Și ochiul tău îmi spune
Ce tu nu vrei să'mi spui.

Atunci uit dor, — uit totul
Te strâng la peptul meu,
Desmerd frumoasa-ți frunte
Și te sărut mereu.
.
.
.

Ah! Câtă mângăere
Găsesc chiar într'un vis
Când drumul pân' la tine
Prin moarte mi-e închis. . . .

P.

Deportați pe cale administrativă.

(Din scrierea americanului **George Kennan** asupra Siberiei).
(Urmare și fine).

Una din cele mai marcante aparențe între exilații din Kara era Ana Paulina Korba, fiica boierului Pavel Mengart, născută în provincia Twer, în apropierea Moscvei, la anul 1849. Sub conducerea mamei sale, o damă inteligentă și religioasă, ea primise o îngrijită educațiune și se căsătorise la vârsta de 18 ani cu un svitșeran

Victor Korba, care trăia în Rusia, era om avut și se bucura că soția sa tinără și frumoasă în curând juca un rol însemnat în societate.

Pentru timp mai îndelungat însă succesele sociale nu putură îndestula pre această damă pe cât de frumoasă, tot pe atât de cu spirit și în a. 1869, abia în vârsta de 20 ani, intră în un institut de învățământ superior tocmai deschis pentru domnișoare din aristocrație cu intenția, de ași continua mai târziu studiile în Zurich și Paris. Partea din urmă a planului însă trebui să o abandoneze, fiindcă bărbatul ei bancrotă un an mai târziu. Ea se duse cu dînsul la Minsk, un mic oraș de provincie, unde el aflase o ocupațiune. Aici întemeiă mai multe reuniuni pentru promovarea culturii poporului și pentru ajutorarea studenților săraci. Mai târziu războiul ruso-turc îi dete nouă ocaziune pentru o activitate publică, binecuvântată. Ea îngrijia răniții aduși acasă din Bulgaria și mai târziu se duse chiar ca soră de caritate dela „crucea roșie“ pe câmpul de războiu. Cine a vădut tablourile măiestrului rus Weresaghin, poate săși cam facă o închipuire despre cele ce ea acolo a petrecut și a vădut, și pățaniile aceste determinară întreaga ei purtare de mai târziu. Un simțământ de dragoste și stimă pentru țeranul rusesc o cuprinse, care în spatele seu gârbovit purta întreaga povară a statului rusesc, care și vërșă sângele pentru el, dar' în schimb pentru aceasta e înșelat, furat și aservit. Ea și propuse săși consacre de aci înainte viața pentru cultivarea acestui popor oprimat.

Reîntorcându-se după războiu acasă se îmbolnăvi de tifos, cu care se infectase în spitalele cele prea umplute cu bolnavi; se însănătoșă însă și apoi se apucă săși realizeze intențiile. La tot pasul dete preste pedeci, ce 'i le punea poliția, astfel că în cele din urmă ajunse la convicțiunea, că o îmbunătățire a poziției poporului ar fi cu putință numai după răsturnarea actualului sistem de guvernare. Ea se alipî deci de partidul „Voînța poporului“ și participă cu 'vju interes la toate încercările făcute între anii 1879 și 1882 pentru a înlătura în Rusia absolutismul și a'l înlocui prin un sistem de guvernare constitu-

țional. La 5 Iunie fu arestată, închisă în case-matele fortăreții Petropawlowsk și câteva luni mai târziu adusă înaintea tribunalului sub acusa, că aparține teroriștilor.

Întrebată ce ar pute produce întru apărarea sa, ea răspunse cam următoarele:

„Nu mă cunosc vinovată de crima, care mi se impută, deși nu tăgăduesc, că aparțin partidului revoluționar „Voința poporului“ și că aprob principiile lui. O asociațiune, care numai prin mijloace silnice ar tinde spre acest scop, nu cunosc și nici nu cred să existe vr'una. Cu puțință e, să se formeze mai târziu, când mișcarea revoluționară se va fi întins mai tare, atunci însă hotărît, că eu nu aș face parte dintr'însa. Dacă cumva asociațiunea „Voința poporului“ ar ajunge la terorism, fără îndoială aceasta nu s'ar întempla din motivul, că l' ar aproba, ci numai pentru-că ar trebui să recunoască, că numai așa poate ajunge la ținta, cătră care o îndreaptă desvoltarea istorică a vieții rusești“.

Triste și semnificative cuvinte, care te fac sc cauți cu îngrijire și temere în viitor! — Apoi continuă :

„Domnilor senatori! Cunoașteți legile fundamentale ale imperiului rusec, știți, că nime nu e îndreptătit a propune o schimbare a formei de guvernament existente sau a tinde pe o cale oare-care spre ea. Chiar și prezentarea unei suplici colective la coroană e oprită. Totuși însă societatea rusească propășește, împrejurările devin pe ți ce merge mai îngrijitoare și nu va mai trece mult până va sosi timpul, în care poporul rusec va înfrânge cu puterea barierele, ce i se pun în cale“.

„Aceasta e părerea privată a d-tale“, observă aici presidentul tribunalului.

„E chemarea partidului „Voinței poporului“, continuă doamna Korba, „a împinge mai departe aceste bariere și a se întrepune pentru asigurarea libertății și independenței poporului rusec. Cum are să se facă acest lucru, atîrnă dela stăpânire. Noi nu voim să ne folosim necondiționat de armele terorismului. Mâna, care s'a ridicat amenințând, va căde dela sineși în jos, dacă stăpânirea va introduce alt sistem. Avem destulă abnegațiune patriotică, ca se dăm uitării toate ranele dureroase, ce ni s'au aplicat; dar' ar trebui să devenim trădători față cu noi înșine și față cu poporul rusec, dacă am depune armele înainte de a fi cucerit libertatea și binele poporului. Ca dovadă, că partidul nostru voește pace, vă rog se citiți epistola, ce după 1-a Martie*) o a adresat împăratului Alexandru III. Vă veți convinge, că noi nu voim, decât o reformă, dar' o reformă temeinică și cu intenții oneste“.

*) Ziua omorîrii țarului Alexandru II.

Aceste cuvinte numai în favorul acuzatei nu vorbeau și nici nu fuseseră țișe cu această intenție. Sentența fu: douăzeci ani muncă silnică, detragerea tuturor drepturilor cetățenesci și, după trecerea pedepsei, deportare pe viață la Siberia. Scirile din urmă, ce mi sosiră din ținutul minelor dela Kara, îmi spuneau, că ea mai trăește, dar' că era trupesce atât de slăbită, încât probabil în curînd va căde jertfă privațiunilor ce i le impune traiul în temniță.

Dintre bărbații, care trăiau în ținutul minelor dela Kara ca deținuți politici, mă interesa mai mult Ipolit Muișchin.

În anul 1864 fusese condamnat ca revoluționar și deportat la Siberia cunoscutul scriitor rus Țșernișevski, al cărui roman „Ce are să se întemple“ a fost tradus și în englezesc. În timpul d'ântăiu fu încuiat în pușcăria din Irkuțk, mai târziu fu dus la Willuisk, un orașel din provincia Irkuțk, unde multă vreme a trăit sub pază strictă polițienească.

Între intențiile partidului revoluționar din 1870 era și planul să scape pre Țșernișevski, să i ajute să fugă în străinătate, ca să i poată continua neconturbat activitatea sa. Câteva încercări de eliberare însă nu succeseră și astfel planul fu părăsit ca inexecutabil. În anul 1875 Muișchin, atunci student la politehnicul din Petersburg își propuse a face o nouă încercare, anumit se decise să se ducă la Willuisk travestit în căpitan de geandarmerie și să spue ispravnicului de acolo, că are misiunea să ducă pre Țșernișevski la Petersburg, ca să fie internat în fortăreața Schlüsselburg, ceea-ce n'ar pute da bănueli, fiindcă adese se întempla, ca criminali politici, considerați ca periculoși, să fie internați în vr'o fortăreață rusească. Muișchin spera, că plănu'i va reuși. Înainte de toate dar' se duse la Irkuțk, unde după vr'o câteva luni intră în corpul geandarmeriei, avansând în curînd la gradul de sub-oficer. În această poziție știu să procure formularele trebuincioase, care le scriseră apoi în înțelesul, că dînsul în calitate de ofițer de geandarmerie e însărcinat să ducă pre exilatul Țșernișevski la Petersburg. Iscălitura și pecetea le imita cu multă îndemânare, își procură o uniformă de căpitan și apoi părăsi serviciul sub pretextul că, urmînd unor porunci primite, ar trebui să se reîntoarcă în Rusia europeană. Astfel se apucă de punerea în lucrare a planului și se duse la Willuisk. Abilitatea, purtarea lui socială cuceritoare și elocuența lui aduseră cu sine, că ispravnicul în primele momente nici cât e mai puțin nu se îndoia de adevărul misiunii acesteia, care probabil ar fi avut rezultatul dorit, dacă nu ar fi fost zădărnicită prin o altă împrejurare. El nu venise adecă cu escortă și în Siberia nu e obicei, ca ofițerii să călătorească singuri, mai ales când e vorba a transporta pre vr'un con-

damnat politic de importanță. Aceasta deșteptă bănuiala ispravnicului și în dimineața următoare el comunică căpitanului de geandarmierie, că fără expresă aprobare a guvernorului Tșernajeff din Irkuțk nu ar pute extrada pre un condamnat politic atât de important, ar voi dar' să trimită mai întâiu acolo un portărel cu scrisorile lui Muișchin și apoi se execute cele de 'i se vor de-
manda.

Muișchin nu'și perdù prezența în fața acestei declarații neașteptate: „Nu cred“, dise el, „că ordinul clar al poliției imperiale mai are trebuință de aprobarea guvernorului, dar' dacă d-ta o cređi de necesară, mă voi duce însu'mi la dînsul, ca să'i cer învoirea“.

Ispravnicul îi dete doi cazaci, ca să'l însoțească, ceea-ce el nu putù refusa, și 'ei primiră porunca, să nu piardă dîn ochi pe presuntivul căpitan de geandarmierie. Apoi împărtăși ispravnicul în scris guvernorului bănuelile sale și trimise această epistolă prin un cazac, care avea să ajungă acolo înaintea lui Muișchin. Aceste le înțelese el din conversarea cazacilor, ce'l însoțiau pre dînsul, cu celalalt cazac, care'i ajunsese în drum, și astfel se convinse, că planul nu se poate executa. La prima ocasiune potrivită el o șterse prin pădure; cazacii se luară pe urma lui, dar' totuși 'i succese se scape, după-ce rănise pre unul cu o împușcătură de revolver.

O săptămână întreagă umblă rătăcind pe țărmurele râului Lena, până când în cele din urmă, sleit în puteri de foame și de frig, fù earăși prins. Rămase câteva luni în prinsoarea din Irkuțk, apoi a fost transportat în fortăreața Petropavlovsk din Petersburg. Aproape trei ani așteptă acolo să 'i se facă sentența. — Trebuie să amintesc aici, că aceste împărtășiri le am dela un deportat politic, care era închis în o celulă alături. El îmi și spuse, cum Muișchin adese-ori avè accese de nebunie, în urma frigurilor și a iritațiunii. Adese 'l auđise sbierând când 'i se punea cămașa de forță sau când se lega de picioarele patului.

În Octomvrie 1878 totuși fù tradus împreună cu alții înaintea tribunalului. Toți cerură pertractare publică și admiterea de stenografi; această cerere însă nu li se împlinì și astfel arestanții politici renunțară a se apëra. Când înainte de aducerea sentenței Muișchin fusese întrebat, dacă mai are ceva de đis, el ținù o vorbire entusiasmată, în care festeli și procedura de a pertracta astfel de procese în secret și observă, că nici el nici soții sei nu așteaptă să fie achitați, dar' că se cred în drept a cere publicitatea, pertractării. În decursul vorbirii atacă cu vehemență stăpânirea, din care cauză presidentul 'i detrase cuvântul; și când totuși se mai încercă să vorbească fù escortat din sală prin geandarmi. Eșind strigă îndreptat cătră tribunal: „Acest tribunal e mai

infam decât un bordel; acolo se jertfesse numai corpul, pe când voi violați onoarea, dreptatea și legea“.

El fù osëndit la đece ani muncă silnică și la perderea tuturor drepturilor cetățenesci și transportat apoi în temnița din Charcov.

Nu dispun de spațiul necesar, pentru a face și numai în trăsături puține un tablou al tuturor suferințelor, la care erau supuși deținuții politici din acea prinsoare. Ei înșiși le-au descris în o scriere, care circula într'ascuns și care purta curiosul titlu: „Cuvintele din urmă la sicriul lui Alexandru II.“ Poate 'mi se dă ocasiune mai târziu să public această scriere în limba engleză, atâta numai fie'mi permis a observa, că cunosc numele a șese deținuți politici, care în scurtul timp cât 'l au petrecut în temnița din Charcov au înebunit. Muișchin a fost încuiat în celula cea mică din etagiul de jos, unde mai înainte fusese închis prințul Tșitsianoff. Inspirat de putere și curagiu el în curënd făcù la planuri cum să scape și înainte de a trece anul, făcuse cu ajutorul unei scândurici o gaură pe sub zid, sciind să ascundă în celula sa fără a se observa pământul scos din gaură. Înaintașul seu posedase adecă mai multe charte mari geografice, care rămaseră în celulă nebăgate în seamă. Muișchin deslipì hârtia de pe pânză și'și făcù din aceasta o haină, care voia să o îmbrace, când va evada. Mai făcënd și toate preparativele trebuincioase pentru fugă așteptă ocașia binevenită pentru evadare. Când această ocașie o ținù de sosită, întrà în celulă temnițerul, tocmai când Muișchin se vîrșe în gaura de sub zid. Pe pat zăcea o figură împăiată îmbrăcată cu hainele de pușcăriaș. Temnițerul descoperì înșelăciunea, celula fù examinată cu deamănentul și Muișchin scos din borta, în care se băgase. Acum fù transportat în altă celulă, din care a scăpa părea cu neputință. Aici petrecù câteva luni sub chinuri, care'l aduseră aproape la nebunie. Ca să facă un sfirșit se hotărî să comită ceva, ce negreșit trebuie să'i atragă pedeapsa de moarte. El cerù permisia să cercezeze dumineca servițiul divin, ceea-ce 'i se și concese. În capela pușcăriei se apropià de guvernor și când acesta se plecà să sărute crucea îl lovì cu pumnul în față. În împrejurări normale ar fi fost împușcat pentru o astfel de transgresiune, pe atunci însă atâtea casuri de înebunire se întempleră în acea temniță, încât ministrul de interne se simți motivat a trimite pre profesorul Dobroslawin din Petersburg, ca să cercezeze această stare de lucruri din Charcov. El constată, că temnița aceasta e absolut neapță pentru-ca ființe omenesci să poată petrece în ea, așa că sînt ușor de explicat multele casuri de moarte și înebunire, și propuse ca cel puțin pentru deținuții politici să se pue la dispoziție o altă localitate. Se presupuse deci, că și Muișchin fă-

cuse ce făcuse numai în un acces de alienație mentală, și lucrul rămase într'atât. Nu mult după aceea Muișchin și ceilalți deținuți politici fură transportați în minele de aur dela Kara. În decursul transportului murî unul din ei, Leon Domokovski, în Irkuțk. Celorlalți li se dete permisia să asiste la prohodul lui în capela temniței, cu care ocazie Muișchin ținu soțului decedat cuvântarea funebrală. El laudă caracterul acestuia și cită și un vers din poetul rus Necrasoff, în care se dic cam următoarele: „Din cenușa acestui erou și a altora asemenea lui, va răsări odinioară pomul libertății Rusiei“. Polițaiul, care era de față, îi porunci se tacă și demandă s'îl închidă în o celulă. Pentru această exhortațiune „revoluționară“ în locașurile casei lui Dumneșeu și în fața icoanelor sfinților mai fu osândit încă și la cincisprezece ani de muncă silnică. Unii din soții sei, care îmi istorisiră detaluri despre el, îi laudau talentul oratoric, pre care numai de două-ori îl puse în viață în aplicare; prima-dată îl costă această încercare de cece ani, a doua-oară cincisprezece ani muncă silnică. El însuși țicea că numai de una-i pare rău din viața sa: de cuvântul funebral ținut soțului seu Domokovski. Lumea n'ar fi aflat nimic despre el, el ar fi rămas cu desevîrșire fără rezultat și i ar fi sporit numai anii osândei; chiar și de ar trece bine preste ei, totuși va fi prea bătrân și prea slab, pentru a mai pute atunci face servitii libertății Rusiei.

Muișchin a fost unul dintre cei d'ântei, care în Aprilie 1882 evadaseră din temnița dela Kara, dar' fusese — după cum s'a spus la alt loc — earăși prins în portul dela Wladiwostok. În anul următor dimpreună cu alți deținuți politici „periculoși“ fu transportat în fortăreața Schlüsselburg. Aici fu împușcat în anul 1885 fiindcă atentase la siguritatea personală a medicului temniței.

Cam trei luni înainte de evadarea amintită a deținuților din Kara scăpaseră prin fugă în decursul transportării doue femei din temnița dela Irkuțk. Ele au fost însă prinse de nou încă înainte de a eși din oraș și supuse visitațiunii obicinuite. Aceste visitațiuni de obicei se fac de bărbați, care însă față de femei nu perd din vedere necesarele considerații. În acest cas visitațiunea se făcù în prezența adjutantului guvernorului general, a colonelului Solivioff, un bărbat, care nu se bucura tocmai de cel mai bun renume. El insultă acele femei și porunci să le desbrace în pielea goală în fața lui. Mai târziu se mai și făli cu aceasta a sa procedură înaintea deținuților prin celule observând în batjocură: „Nevestele voastre încă nu sînt tocmai frumoase la trup“. Unul din deținuții politici, învățatorul Ștedrin, exacerbat pentru această brutalitate, îi dete colonelului una cu pumnul în nas și i strigă, că e un miserabil și un laș. Insulta aceasta co-

misă față cu un oficer și o încercare de evadare, pre care o făcuse îndată-ce ajunse în Kara, le ispăși prin aceea, că spre pedeapsă fù legat de căroaea, cu care se scoate peatra din mină. În Iulie 1882 fù și el transportat dimpreună cu câțiva alți consoți în suferințe în fortăreața Schlüsselburg și în decursul transportului rămăsese legat de căroae și numai mai târziu după-ce în urma stării rele a drumurilor fusese de repetite-ori rănit de căroae, fù eliberat de această înăsprire a pedepsei.

După greva cu foamea din vara anului 1882 se mai ușoră puțin soartea deținuților. Li se permise earăși să citească cărți, să întrebuinteze banii lor proprii pentru acoperirea celor mai neapărate trebuințe și să ese în fiecare și în curtea temniței la aer. Dar' starea sănătății lor rămase tot așa de desolată ca mai 'nainte, bolnavii nu aveau nici o căutare și mortalitatea era foarte mare.*)

Dela repășirea colonelului Kononovici din anul 1881 până la numirea căpitanului Nikolin în anul 1885 se schimbă de șapte-ori comandantul temniței, așa că administrația se făcea tot după alte principii; ađi li se permitea deținuților să aibă cărți și bani, să scrie epistole, să ese în curte să facă mișcare, mâne earăși li se opria. În anul 1884 fuseră depărtați și păreții, care înainte cu doi ani au fost ridicați pentru micirea celulelor, și în anul 1885 se reînființă și instituțiunea „comandei libere“ (prin care li se dedea deținuților voie a locui în cuartire închiriate, se 'nțelege sub pază polițienească). Fiecare comandant nou făcea tot alte dispoziții, capriciile și arbitriul țineau locul ordonanțelor basate pe lege. Numele comandanților în șir cronologic este: Kononovici, Potuloff, Kulturalin, Burlei, Șubin, Manaieff, Burlei (a doua oară) și Nicolin. După părerea deținuților Burlei a fost cel mai uman. Kulturalin a fost brutal, Șubin fără caracter, Manaieff un bețiv și încă și un hoș, care nimicise epistolele ce sosiau pentru deținuți defraudând și 1900 ruble, ce se aflaseră în aceste epistole. Toți acestia erau oficeri de geandarmerie din Irkuțk. La 16 Ianuarie 1884 temnița fù pusă sub ordinea oficiului suprem polițian și colonelul Nikolin din Petersburg fù numit comandant.

Prorociile colonelului Kononovici se împliseră. Stăpânirea silise pre un om onest și uman (Kononovici) să repășească și trimise după olaltă

*) O consemnare completă a numelor deținuților politici, care în anii 1878—1886 muriră în Kara, sau se sinuciseră, sau înebuniseră, n'am putut să mi procurez, sciu însă următoarele casuri: Tșutinoff, Krivoșein, Zukoff, Popeko, doamna Lissofskaja, Tikonoff, Rogaceff, doctorul Weimar, dșoara Armfeldt și doamna Kutikonskaia, toți, cu excepția unuia, muriră de ofiță. — Semjonovski (se împușcă), Rodin (se otrăvi), Uspenschi (se spândură). Au înnebunit: Matveivici, Zubofski, Pozen și doamna Kavalskaia; cea din urmă însă se reînsănătoșă. Pe timpul când am fost noi în minele dela Kara dintre unsprezece femei, care erau în pușcării deținuților politici, opt erau bolnave.

Română din împrejurimea Sibiului.

să 'l înlocuiască o jumătate de duzină de oameni brutali și tâlhari și urmările au fost o tragedie după alta. Și acum sînt în vigoare aceleași principii și rezultatul nu poate fi nici el altul: „Cine seamănă vînt, are să secere furtună“.

Ivan poznașul.

Icoană din viciață de Rudolf Bergner.

(Urmare și fine).

Saltând ușor ca o căprioară ea dispare printre arbori și din depărtare mai străbate la aușul lui Ivan hohotul rîsului ei argintiu și cuvintele: Poznașul, poznașul.

El se puse să șeață pe trunchiul cădută al unui copaciu uriaș stringându-și în pumni templele, care 'i svîcniau în friguri. 'I se părea, ca-și-cînd toată lumea 'i s'ar surpa în cap.

Frumoasa fată însă era așteptată acasă de o frumoasă surprindere, căci darurile dela mirele ei sosiră mai curînd decum le-a așteptat. În fața atîtor materii prețioase de haine și a altor mărunchișuri cu gust, Ivan poznașul, îndată este dat uitării.

Stefan Mirovski a venit earăși la Körösmező, dar' de astădată are intenția se rămăie numai o ți acolo. Târđiu seara a ajuns trăsura lui ușoară înaintea casei popii și în seara ții următoare are să 'l ducă earăși departe de fericirea și de dragostea lui. Venirea sa de ađi are un scop cu totul particular. Iubita lui a insistat cu tot dinadinsul să hotărească țiiua nunții, fiindcă n'are de loc poftă să mai petreacă încă o earnă în acel cătun sērăcăcios.

Earăși trec amēndoi, Stefan Mirovski și fata popii, de braț prin sat și toată lumea vorbește de ei.

„Frumos bărbat“, ție tatăl lui Ivan. „'l cunosci?“ întrebă el pre fiul seu.

„Nu 'l cunosc“, mornăi cel întreat.

Și totuși 'l cunoaște prea bine! Pumnii 'i se strîng convulsiv cînd își aduce aminte de străin.

La amiađi 'i aduce mamă-sa, o femeie în vîrstă, prîndul în pădure. „Ai auđit Ivane“, începe ea să spuie, „ce au hotărît ai popii?“ El dădă numai din umeri și tăcū. „Dar' ce ție, de unde să și scii“, adaugă bētrāna venind puțin în foc, „arborii din pădure sînt muți și pāsēile nu 'și bat capul cu astfel de lucruri. Asadară Anița, fata popii Gavriil, se va cununa Dumineca viitoare, dar' nu aici în sat, căci coconiței acesteia trufașe 'i se pare prea lucru de jos, nu, ci colo în Sighet. Preste cāteva ții vor veni nuntașii să o ducă pre ea și pre părinții ei. Dar' iați de mănca și bea, ca să te faci mai mare și mai mândru, ca să 'ți capeți și tu în curînd o nevastă frumoasă“.

Flăcăul tace, mănca și bea și mamă-sa e îndestulită cu el.

Seara se pogoară în pădure. Mai întēi numai umbre ușoare alunecă dealungul dealurilor, cu încetul însă întunerecul devine tot mai intensiv și neguri albe se ridică pe la marginea pădurii. Totuși nu este o noapte neprietenoasă, luna se ivesce pe ceriu, stelele lucesc și pe apele spumegānde ale rîului par a juca ielele și frumoasele. Pāsēile s'au dus în culcușul lor, numai cāntecul plăcut al priveghitoarei străbate prin aerul lin de vară, pasērea însăși șede în tufișul de pe marginea unui părăiaș, care trece de-a curmezișul preste drum pentru a se perde fără urmă în sēlbateca Tisă.

La acest loc al drumului făcură un pod; în apropierea lui sub un stejar stă o figură ome-nească. Ea pare a fi un lemn din pădure, așa stă de încremenită răđimată pe un ciomag puternic E Ivan, poznașul. Ascultă el doară la cāntecul pāsēruicei celei modeste? Nici-decum. Curioase gānduri ii umblă prin cap. Încurcate și nebune se gonesc prin creerii lui, fac să 'i se încrunte privirile, să 'i se strîngă pumnii ca-și-cînd ar fi de oțel. Numai o dorință are, puternică, ferbinte: să 'l toace în cap. El însuși nu poate să o aibă nici-odată, el însuși nu poate fi cāndva fericit, — de ce să fie ea a altuia? Străinul trebuie să piară. Ivan a scos una din podinele podului, carul poate se va resturna, cel puțin se va oprī locului — la ori-ce întēmplare măciuca lui Ivan va griji de celelalte.

Străinul vine cam în silă, se 'nțelege, cum să se despartă el de acesti ochi fermecători, de acest pept voluptos! Dar' Ivan are răgaz, ce 'l și mai așteaptă pe această lume? Māne ii va rīde în nas, ei, Rusalchei, și apoi se va preda însuși în māna tribunalului.

Dar' ascultă? — Un car vine repede pe drum, Ivan și aude sforăitul cailor, și recunoaște fețele celor două persoane din trāsura. Ochii 'i scānteiază, încet își ridică măciuca ca să lo-vească. Vizitiul observă că lipsesce o podină, și opresce caii.

„Ce e?“ întrebă moros boierul tređit din visurile lui plăcute.

„Lipsesce ceva la pod“, rēspunse vizitiul. „Colo în șanț vēd că e podina podului. Hei, cine e acolo“, adause el întorcēndu-se înspre partea unde stetea Ivan.

Boierul puse māna pe revolver, dar' puțin 'i-ar fi folosit această armă. Dacă Ivan ar fi lāsat să 'i cađă brațul, Stefan Mirovski n'ar mai fi ađi printre cei vii. De ce oare nu lovī Ivan, de ce scāpă măciuca din māni, încă înainte de a 'l fi vēđut drumeții? El vēđuse ceva, ce 'l fascină. Dintr'odată 'i părū ca-și-cînd de dincolo de rīu s'ar ridica un nuor, și din acest nuor ar eși fața amenințătoare a Aniței celei frumoase. Apoi earăși ii părū ca-și-cînd 'i ar pune pletele ei negre în jurul grumazilor sei ca să 'l sugrume.

Glasul boierului îl trezi din visurile sale. „Cine ești tu? Doar vr'un tâlhar, care a stricat podul, pentru a atenta apoi la viața mea?”

„Eu sunt Ivan poznașul”, replică acela mecanic.

„Ah, tu ești”, fu răspunsul, „da, da, te recunosc. Ei, ce stai așa, vino de ne ajută. De mult ai fi putut să repari podul, voi însă nu faceți, decât ceea-ce vi se poruncește, și și aceea o faceți ca de pomană. Adă podila încoaci.

El dă porunca în ton aspru, se vede, că e dedat să poruncească, și Ivan ascultă, el e dedat să asculte.

„Ține, iați nițică palincă”, strigă boierul aruncându-i un ban de argint. Vizitiul dă biciu cailor, trăsurica se pune în mișcare și dispare în întunerecul nopții. Multă vreme mai stă Ivan încremenit, nu mai aude cum priveghietoarea și continuă cântecul tânguitor, nu se mai cugetă la boierul cel mândru, numai chipul Rusalchii îi stă înaintea ochilor. Dacă și ar îndrepta mai cu atenție privirile spre ceriu! Ar observa că Rusalca e numai o plăsmuire a fantasiei sale și că pe rîu plutesc numai neguri. O putere magică însă îl atrage și el pornesce pe urma licăririi unei lumini, care îi arată unde e casa popii.

Ajunge în cele din urmă înaintea ei. Fără să scie ce face, trece preste gard și se urcă în mărul cel bătrân. De acolo se uită deadreptul în camera frumoasei fete, căci perdeaua numai pe jumătate acopere fereastră. Ce vede îl face să și peardă mințile. Încântătoarea ființă începe să se desbrace.

Încet și sficioasă și desprinde haina, care cădând de pe umeri îi arată în curățenia și rotundimea lor plastică și albi ca marmorul, apoi se pune în fața oglindei și ca o adevărată crăiasa ielelor se arată în toată a ei mărire și încântare privirilor înfocate ale celui, care o pândesce. Fără îndoială gândurile îi zboară la logodnicul ei și un suris consciu de isbândă îi zboară preste fața luminată. Pletele negre îi s'au desfăcut și părul îi cade în unde bogate pe umeri, ea îl prinde cu degetele ei albe de fildeș și îl aruncă tot pe spate.

Această privelisce dă feței flăcăului o expresiune cerească, tânjitoare, peptul îl apasă greu, convulsiv se strîng degetele lui împrejurul cracelor nodoroase ale pomului. Un ușor fior trece prin figura frumoasei fete. Ca și când n'ar fi îndestulită cu sine ea clătină din cap, își mai desmeardă încă odată părul cu degetele și zimbesce de nou. Ah, și zimbetul acesta e zimbetul sirenei, care și pre alți oameni mai umblați în lume ca tine, s'ermene Ivane, îi ar face să și peardă mințile! Dar' eată lumina s'a stîns, liniște și întunerec străbat în camera sacrată prin prezența frumuseții.

Fără a mai cuteza să resufle Ivan poznașul a rămas înlemnit. Îl se pare ca și când această

ființă, deodată cu lumina din odae, ar fi stîns și lumina din sufletul lui. Câteva minute mai așteaptă să vadă nu cumva steaua luminoasă se va arăta de nou ochilor sei, dar' totul rămâne confundat în tăcere și întunerec. Acum se ridică un vînt, care suflând cu putere dinspre Cernahora vuiesce vijelios prin pomii și tufșurile grădinei. Prevestesce el apropierea ernei, sau este crainicul morții? El îi trântesce lui Ivan pălăria din cap și îi sbêrlesce fără milă părul. Duchuri necurate pare că aduce cu suflarea sa, fața flăcăului ia o expresiune serioasă și el începe a gesticula cu mâinile ca nebun.

„Am vădut pre Rusalca”, dîse el printre dinți, „o am vădut pentru ultima oară. Preste trei zile are să facă nuntă, da, să facă nuntă cu străinul cel trufaș. Dar' nu, nu o las!” strigă cu glas înfiorător. „O sugrum. da, o sugrum cu mâinile aceste!” Și el alunecă înainte pe cracul pomului. Imediat se schimbă expresiunea feței, el devine mai liniștit. „Eată-o că vine spre mine”, șopti el, „Rusalca cu sinul ei fraged, cu umerii ei de zăpadă, cu părul ei cel lung. Dar' pletele ei nu sînt aurii, sînt negre. Ea zimbesce, și vai cum doare, privirea ochilor ei limpezi și răci îmi sfășie inima. Ea mă înfășură cu pletele ei, — vai — mor”.

Și cu fața convulsivă își smulge marama dela gît și o înfășură de nou cu degetele mai amorțite în jurul grumazilor, capetele ei le leagă de pom și trupul lui alunecă în jos. Vîntul bate tot cu mai mare putere și vuietul lui acopere horpotitul unui muribund. — —

Anița, fata cea frumoasă a popii, doarme încă lin. Ea visează de omagiile și de darurile, pre care îi le aduc cavaleri eleganți și vuietul vîntului nu o conturbă cătuși mai puțin. Desde-diminează venerabilul părinte bate la ușa camerei dînsei și la strigarea ei, se între, el trece preste pragul ușei cu față posomorită.

„Anițo”, dîce el cu glas blând, „s'a întemplat ađi noapte o nenorocire, Domnul și a luat mâna sa dela un nefericit, și nebunul de el a comis un păcat în contra naturei și în contra Celui Atotputernic”.

„Ce s'a întemplat?” întrebă frumoasa fată.

„Un flăcău, căruia îi dîceau Ivan poznașul, și a făcut sfîrșitul, și gîndesceți, chiar în grădina noastră. Dar' se nu te înspăimînti și se nu te iriți, părinții lui îi au și ridicat trupul de aici, poți fără s'fială să eși în grădină”.

„Fără de aceea eu vè voiu părăsi în curênd”, dîse ea cu grabă. „Pre mine nu mē va supēra mult această amintire. Dar' tocmai el — ce îl va fi apucat?” întrebă ea clătînd din cap, și și reaminti curioasa purtare a flăcăului.

„De!” răspunse popa, „trebuie că a fost nebun”.

„Da, da, tată, ai dreptate“, răspuse ea aprobând.

Popa se întoarce și cu pas măsurat ese din odaia fetei. Aceasta însă se cugeta la Ivan poznașul și clătina din cap. Sfirșitul lui 'i este o enigmă, se o fi iubit el pre ea cumva? Aș', cum ar și pute să 'i vie așa ceva prin minte unui flăcău de țeran; abunăseama a fost nebun.

Ea se mai svîrcole câțva timp în pat și Ivan poznașul în curând e dat uitării. Ea are alte lucruri mai importante de făcut, decât să 'și bată capul cu soarta lui. Earăși suride, se frământă cu gândul ce haină să pue în ȋiua nunții și pare că se vede cât de frumoasă, de mândră, de maiestoașă va trece înainte alătura cu sclavul ei. Și sclav îi va fi el, jucăria capriciilor ei, aceasta o scie cu hotărîre din seara trecută.

Trei ȋile în urmă străinul fruntaș vine se ia pre fata popii, pentru a 'și o face stăpână. O ȋi mai 'nainte însă cioclii făcură într'un colț al cîntirimului o groapă pentru Ivan poznașul și 'l puseră într'însa. În Dumineca viitoare bătrânii sei părinți beau o litră de rachiul mai mult ca de obicei, ear' flăcăii nu prea par a jeli pre cel mort. Numai vr'o câțiva vorbesc mai multă vreme de el, între ei Pietros, el nu se abate dela părerea lui: „Fata popii 'i o a făcut, ea e o Rusalca, așa 'i a ȋis el“.

Ceilalți ascultă pe gânduri la vorbele lui, apoi se adună în jurul feciorului drumarului. Acesta e un adevărat uriaș, bea rachiul cu litra și face nisce glume destul de proaste, de care însă rîd cu toții. Înainte cu multe săptămîni el primise porecla poznașul, căci Ivan doar de mult era bolnav și fermecat, pentru-că se feria cu tot dinadinsul a mai veni la cărcimă, deși se scia, că mai mult ca ori-și-cînd închina din sticlură. „Rusalca 'l a pedepsit cu sete nestînsă“, dice Pietros, „dacă cineva bea în societate și ceva mai mult, nu e tocmai o nenorocire, dar' ea 'l a făcut să fugă de oameni și 'i a smuls inima din pept“.

Română din împrejurimea Sibiului.

(Cu ilustrațiune)

Spre sud-ost dela Sibiul, pe coasta unuia din colinele, care se întind șir dealungul ȋermului stîng al riului Cibin, se află satul Bungard. Locuit acum mai ales de Români, el are printre locuitorii sei puține rămășițe de o poporațiune de schei luterani, odinioară mai numeroși. De dragul celor câteva familii, foarte puține la număr, ale acestor schei luterani, care cu toții numai românesc vorbesc, se mai susține din partea autorității bisericesci respective biserica luterană și un capelan luteran, care, să înțelege, trebuie să ȋină predica și cea mai mare parte a serviciului divin în limba românească. Dar' precînd confrății și coreligionarii lor din altă comună învecinată cu

Sibiul, din Rușciori, au adoptat pe lîngă religia luterană și portul sășesc, de vorbit însă tot românece vorbesc, pe atunci cei din Bungard nu se deosebesc în exteriorul lor de consătenii lor români. Împuținându-se numărul lor din ce în ce tot mai tare, e mai mult ca sigur, că după încetarea din viață sau eventuala pensionare a actualului capelan, nu se va mai institui un alt capelan luteran în această comună.

Odinioară până prin anii 1860 și 1870 bungărdenii cu părăile lor cu fundul scurt cilindric, dar' cu părăii colosali și cu cismele lor devenite în jurul Sibiului proverbiale pentru mărirea lor, erau căraușii par excellence, care asemenea măierenilor din Sibiul, cu carele lor mari, încărcate cu marfă, trase de cai mari și bineținuți, mai ales îngrijiau de transportul de mărfuri la Sibiul și dela Sibiul. Pe atunci cei mai de frunte dintre ei în fiecare an făceau drumul la Seghedin și Dobrițin, la Pesta și Viena, la București, Giurgiu și Galați, și comuna se afla în o stare de frumoasă înflorire. Acum, de cînd cu drumul ferat, din gloria căraușească de odinioară a rămas numai ca o tristă rămășiță nisce căruțe primitive, ruinate și nisce schidoale de cai, proverbiale și unele și altele, cu care bungărdenii mai săraci scot gunoiul de prin curțile orașului Sibiul sau mai aduc din cînd în cînd cîte o ladă cu marfă dela gară, — ear' starea materială a sătenilor a suferit o strașnică lovitură.

O rămășiță a vremilor de mai înainte și fără îndoială ca rezultat al influenței poporațiunii scheene mai este și aȋ o ocupațiune caracteristică pentru bungărdenii producerea în cantități mari a crastaveților, cu care provod mai ales piața Sibiului. Și acest ram al economiei însă a început să deie înderăt. Seduși de câștigurile realizate de unii tot mai mulți și mai mulți s'a pus pe producțiunea de crastaveți, dar' fiindcă în același timp nu 'și au lărgit și cercul de desfacere al acestui product, prețurile din an în an s'au redus, astfel că aȋ cei mai pricepuți din sat ȋic că crastaveții le aduc sărăcie pe cap, și încep pe rînd a părăsi acest ram, odinioară rentabil, al economiei de cîmp și a'și căuta mîntuirea în altă parte.

Și aici, ca și în alte părți locuite de români, femeile iau bărbătesce parte la lucrul economiei și 'și vîd totodată și de ale casei. Ilustrațiunea noastră ne transpune în interiorul unei case de țeran din Bungard. Nu e împunător nici prin dimensiunile sale, nici prin mobilierul seu acest interior, din contră ceva mai modest abia că se poate închipui. Totuși o podoabă o are și acest modest locaș, și încă o podoabă mai frumoasă și mai atrăgătoare decât o pot da părăii zugrăviți și mobile alese: este mama cea tineră, curățică, care cu îngrijirea și duiosia caracteristice mamei române cu drag privește în jos la mititelul din poalele ei, precînd mînilor sînt ocupate cu fusul sau cu cusătura cămeșilor și iilor trebuincioase membrilor familiei, ear' pe de altă parte căldarea de pe foc cu indispensabila mămăligă reclamă și ea purtarea de grije necesară. Pisica, care toarce alătura sub bancă, contribuie a spori liniștea și farmecul acestei simple și totuși atrăgătoare compozițiuni, reproduse după un desen, ce ne-a fost pus la dispozițiune de tinerul profesor de desen A. Smighelski. Ca fiul al notariului comunal dînsul a petrecut multă vreme în această comună și deși după tată ar fi de origine străin, după mamă, după creștere și după simțăminte este român. Desemnul seu dovedesce, că cu inimă iubitoare pîtrunde în viața poporului nostru și noi nu putem decât să dorim, ca să 'i se deie ocașie să 'și pue cunoscînțele sale artistice în serviciul vr'unei instituțiuni culturale române și să 'și arete tot mai cu multă îmbelșugare talentul în reprezentarea artistică a vicțiilor poporului nostru.

Editura Institutului Tipografic, societate pe acții în Sibiul. — Redactor responsabil: Dr. D. P. Barcianu.

Tiparul Institutului Tipografic, societate pe acții în Sibiul, sub responsabilitatea lui Ioan Popa Necșă.

